

FORVALTNINGSREVISJON

IKT i grunnskolen

Alta kommune

Forord

På grunnlag av bestilling fra kontrollutvalget i Alta kommune har KomRev NORD gjennomført forvaltningsrevisjon rettet mot IKT i grunnskolen. Kontrollutvalgets plikt til å påse at forvaltningsrevisjon gjennomføres, følger av lov om kommuner og fylkeskommuner § 23-2 bokstav c. Ifølge kommuneloven § 23-3 innebærer forvaltningsrevisjon å gjennomføre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, regeletterlevelse, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak.

Krav til revisors uavhengighet følger av kommuneloven § 24-4 og av forskrift om kontrollutvalg og revisjon §§ 16, 17, 18 og 19. Før igangsetting av forvaltningsrevisjonen har revisjonen vurdert egen uavhengighet overfor Alta kommune. Vi kjenner ikke til forhold som er egnet til å svekke tilliten til vår uavhengighet og objektivitet.

Vi takker Alta kommune for samarbeidet i forbindelse med forvaltningsrevisjonen.

Tromsø, 16.05.2025

Margrete Mjølhus Kleiven
Oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor

Mathias Brattli Agaze
Prosjektleder, forvaltningsrevisor

SAMMENDRAG

Forvaltningsrevisjonen er gjennomført med utgangspunkt i følgende problemstillinger:

1. Er Alta kommunes arbeid med digitale læringsmidler i grunnskolen i tråd med gjeldende kommunestyrevedtak og planer?
2. Har Alta kommune planer for opplæring av ansatte og elever i bruk av digitale læringsmidler, og etterleves disse?
3. Har Alta kommune ved innføring av digitale hjelpemidler i grunnskolen gjort risikovurderinger med hensyn til IT-sikkerhet og personvern?

Kommunestyrevedtak og planer

I kommunedelplan for oppvekst 2018-2030 har Alta kommune vedtatt at fremtiden er digital, og at Altas skoler må henge med på den digitale utviklingen. Teknologi må derfor tas i bruk målrettet og innovativt som en støtte i læringsarbeidet og som en naturlig del av hverdagen. Administrasjonen har utarbeidet en handlingsplan for å følge opp kommunedelplan oppvekst, og en digital strategi for barnehager og skoler i Alta kommune. Handlingsplan til kommunedelplanen og den digitale strategien har dannet grunnlag for flere ulike tiltak.

Alta kommune har anskaffet en rekke digitale læremidler, som er tilgjengelige for skoleåret 2024/2025. Ved innføring av en digital enhet (iPad eller PC) til hver elev ble det gjennomført en kartlegging av det tekniske i samarbeid med IKT. Denne viste at mye allerede var på plass, men at det var enkelte utfordringer med blant annet aksesspunkter for trådløst internett på skolene. Da dette ble løst har det ikke vært avdekket store tekniske utfordringer på de enkelte skolene. Det har ikke vært gjennomført kartlegging av profesjonsfaglig digital kompetanse hos de ansatte, og kommunen har ikke utarbeidet egne individuelle planer og mål for de enkelte virksomhetene, slik som forutsatt i kommunens egne planer. Administrasjonen har begrunnet det med ressurs hensyn og fokus på helhetlige planer for alle skolene ved innføring av en digital enhet til alle elever.

Oppvekstadministrasjonen har gjennomført evaluering og kartlegging av de digitale læremidlene i Altaskolen. Resultatet var at lærerne var fra middels til godt fornøyd med de tilgjengelige læremidlene. Kartleggingen viste også at det var enkelte av de digitale læremidlene som noen lærere ikke hadde kjennskap til, og at det for faget samisk er utfordrende å anskaffe digitale læremidler. Oppvekstadministrasjonen har gjennom de eksisterende økonomiske rammene og innkjøpsregler forsøkt å ta inn de digitale læremidlene som er tilgjengelige, for slik å sikre lærerne valgfrihet. Samtaler med digitale veiledere har vist at de bruker digitale læremidler aktivt i undervisningen, men at den enkelte lærers digitale kompetanse utgjør en begrensning. Undersøkelsen har også vist at det blant lærerne samarbeides om å lage undervisningsopplegg med digitale læremidler, og at de lærerne som har gode erfaringer med bruk av digitale læremidler deler sine erfaringer og undervisningsopplegg.

Revisor har vurdert at kommunen har oppfylt sitt mål i den digitale strategien for Altaskolen om å sikre samarbeid og refleksjon rundt valg av læremidler og oppgaver og at Altaskolen prøver ut og bruker digitale arbeidsformer jevnlig i undervisningen og vurderingsarbeidet. Videre er vurderingen at Alta kommune ikke har oppfylt sitt mål i handlingsplan til kommunedelplan oppvekst om å utarbeide individuelle mål og lokale planer for virksomhetene.

Planer for opplæring og gjennomført opplæring

Alta kommune anskaffet en rekke digitale læremidler som lærerne kan bruke som en del av undervisningen. Revisors undersøkelse har vist at oppvekstadministrasjonen gjennomførte

opplæring for lærere og elever i 2020. Etter dette har det ikke vært gjennomført sentralt styrt opplæring for elever og lærere. Dette har administrasjonen begrunnet med kapasitetshensyn og at mye av ressursene har vært brukt på digital sikkerhet. Videre er det digitale veiledere på de enkelte skolene som har hatt særansvar for den digitale hverdagen til lærere og elever. Det arrangeres også nettverksmøter for de digitale veilederne hvor aktuelle temaer tas opp.

På de enkelte skolene er det avsatt tid til utvikling for lærerne. En digital veileder som revisor har gjennomført samtale med har vist til at utviklingstiden er brukt til blant annet gjennomgang av aktuelle digitale tema med lærerne. Revisor har vurdert at kommunen har fulgt opp sine planer om å tilrettelegge for nettverksmøter for de digitale veilederne. Videre er vurderingen at kommunen i noen grad har tilrettelagt for kurs og opplæring av lærere i bruk av digitale læremidler, og at de til dels har sikret plan for gjennomføring av opplæring av elever i de valgte digitale læremidlene.

Risikovurderinger av personvern og IT-sikkerhet

Alta kommune har etablert en egen databehandleravtale. Det er en forutsetning at denne signeres av leverandør, hvis et digitalt hjelpemiddel innebærer at behandling av personopplysninger settes ut til andre virksomheter. Alta kommune har etablert rutine for digital sikkerhet. Rutinen består blant annet av utfylling av behovsskjema, som inkluderer redegjørelse for elementer som kan utgjøre en risiko ved bruk av det aktuelle digitale hjelpemidlet. Opplysningene om risiko som gis i dette skjemaet gir grunnlag for vurdering av om det er behov for en mer omfattende personvernkonsekvensvurdering, eller om det digitale hjelpemidlet kan tas i bruk uten en slik vurdering. Undersøkelsen har også vist at det har vært gjennomført gjennomgang av enkelte eksisterende digitale hjelpemidler hvis det har blitt foretatt endringer i disse, og at det er gjennomført gjennomganger av de digitale hjelpemidlene jevnlig. Disse vurderingene er derimot ikke dokumentert. Revisor vurderer at Alta kommune i all hovedsak har gjennomført risikovurderinger for å vurdere sannsynlige personvernkonsekvenser og IT-sikkerheten ved bruk av nye digitale hjelpemidler, og at man har oppfylt kravet om å gjennomføre personvernkonsekvensutredning når personvernkonsekvensene er vurdert som høy. Videre er vurderingen at kommunen i noen grad har gjennomført både årlige risikovurderinger av personvernkonsekvenser og IT-sikkerheten, og risikovurderinger ved endringer av eksisterende digitale hjelpemidler.

Konklusjon og anbefalinger

Revisors konklusjon på problemstilling 1 er at Alta kommunes arbeid i stor grad er i tråd med gjeldende kommunestyrevedtak og planer, men at kommunen ikke har etterlevd sitt eget mål om å utarbeide individuelle mål og planer for de enkelte virksomhetene, og at kommunen i noen grad har kartlagt status til de enkelte virksomhetenes digitale modenhetsgrad.

Vår konklusjon på problemstilling 2 er at Alta kommune til dels har planer for opplæring av ansatte og elever i bruk av digitale læremidler, og at de etablerte planene i noen grad etterleves.

Ved innføring av nye digitale hjelpemidler er det revisors konklusjon at Alta kommune i all hovedsak har gjort risikovurderinger med hensyn til IT-sikkerhet og personvern. Når det digitale hjelpemidlet er innført gjennomføres det i noen grad løpende risikovurderinger med hensyn til IT-sikkerhet og personvern.

På bakgrunn av revisors funn, vurderinger og konklusjoner anbefaler vi Alta kommune å:

- Kartlegge profesjonsfaglig digital kompetanse hos de ansatte i Altaskolen
- Utarbeide en plan for jevnlig kursing og opplæring av lærere og elever i de valgte digitale læremidlene.
- Vurdere om handlingsplan til kommunedelplan oppvekst 2018-2030 og digital strategi for barnehager og skoler i Alta kommune bør revideres, herunder slik at det vurderes om foreslåtte mål og tiltak kan gjennomføres innenfor kommunens økonomiske rammer.
- Vurdere større grad av skriftliggjøring av risikovurderinger som gjennomføres for eksisterende digitale hjelpemidler.
- Innføre årlig rutine for vurdering av om behovet for ny risikovurdering av eksisterende digitale hjelpemidler.

Innhold

SAMMENDRAG	2
1 BAKGRUNN OG BESTILLING	7
2 PROBLEMSTILLINGER OG REVISJONSKRITERIER	7
2.1 Problemstillinger	7
2.2 Revisjonskriterier.....	8
2.2.1 Kilder for utledning av revisjonskriterier	8
2.2.2 Utledning av revisjonskriterier for vurdering av kommunens arbeid med digitale læringsmidler.....	8
2.2.3 Utledning av revisjonskriterier for vurdering av kommunens planer for opplæring av elever og ansatte	9
2.2.4 Utledning av revisjonskriterier for vurdering av risikovurderinger med hensyn til IT-sikkerhet og personvern	10
3 METODE, DATAMATERIALE OG AVGRENŚING	13
3.1 Metode og datamateriale	13
3.2 Gyldighet og pålidelighet.....	13
3.3 Avgrensninger.....	14
4 KOMMUNESTYRETS VEDTAK OG PLANER	15
4.1 Digitale læremidler i Altaskolen.....	15
4.2 Digital strategi for barnehager og skoler i Alta	15
4.3 Kartlegging av profesjonsfaglig digital kompetanse hos ansatte og virksomhetens digitale modenhet	16
4.4 Evaluering av de digitale læremidlene i Altaskolen	16
4.5 Prøve ut og bruke digitale arbeidsformer jevnlig i undervisningen og vurderingsarbeidet	17
4.6 Samarbeid og refleksjon	18
4.7 Individuelle mål og planer for virksomhetene	18
4.8 Revisors vurderinger	18
4.9 Konklusjon.....	19
5 OPPLÆRING	20
5.1 Kommunens planer	20
5.2 Profesjonsfaglig digital kompetanse	20
5.3 Likeverdig opplæring og Alta kommunes forventninger til elever, lærere, digitale veiledere og skoleledere.....	21
5.4 Funksjonsbeskrivelse digital veileder.....	21
5.5 Nettverksmøter for digitale veiledere	22
5.6 Kurs og opplæring av skoleledere, lærere og elever	22
5.7 Revisors vurderinger	24
5.8 Konklusjon.....	25
6 PERSONVERN OG RISIKOVURDERINGER.....	26
6.1 Digitaliseringsrådet.....	26
6.2 Alta kommunes databehandleravtale	26
6.3 Rutiner for digital sikkerhet	27
6.4 Utvikling i kommunens praksis	28
6.5 Personvernkonsekvensutredning (DPIA).....	28
6.6 Revisors gjennomgang av påbegynte og gjennomførte vurderinger.....	29
6.7 Risikovurderinger ved endring av eksisterende digitale hjelpemidler	30
6.8 Løpende risikovurderinger av eksisterende digitale hjelpemidler	30
6.9 Datatilsynets brevkontroll	30
6.10 Revisors vurderinger	30
6.11 Konklusjon.....	32
7 ANBEFALINGER	33
8 UTTAELSE	34

9	REFERANSER	35
---	------------------	----

1 BAKGRUNN OG BESTILLING

Forvaltningsrevisjon av Grunnskole er prioritert i Alta kommunes plan for forvaltningsrevisjon for perioden 2021-2024, vedtatt i kommunestyret 15.12.2020. Kontrollutvalget bestilte i møte 02.09.2024 forvaltningsrevisjon av Grunnskolen med fokus på IKT i opplæringen. I møte 07.10.2024 vedtok kontrollutvalget gjennomføring av forvaltningsrevisjonen i tråd med foreslått prosjektskisse fra KomRev NORD.

Formålet med forvaltningsrevisjonen er beskrevet på følgende måte i bestillingen fra kontrollutvalget:

«Overordnet vil et formål med denne forvaltningsrevisjonen være å undersøke om bruk av digitale læremidler i Altaskolen skjer i tråd med regelverk, læreplanverk, kommunestyrets vedtak (herunder blant annet budsjettvedtak og vedtatte mål og strategier i plandokument) og/eller om dette skjer i tråd med kommunestyrets forutsetninger i vedtak (herunder blant annet strategi for barnehager og skoler i Alta)».

Altaskolen består av 16 skoler og til sammen 400 årsverk. Det er fire rådgivere i oppvekstadministrasjonen som jobber spesifikk med skolesaker, styrt av en skolefaglig ansvarlig som også er nestleder på tjenesteområdet.

Alle elever i Altaskolen har hver sin digitale enhet, som samlet utgjør ca. 2500 enheter av PC eller iPad. Arbeidet med dette ble påbegynt i 2020. Det er lærere med funksjonstittelen Digital veileder som har ansvaret for forvaltningen av enhetene på de enkelte skolene.

2 PROBLEMSTILLINGER OG REVISJONSKRITERIER

2.1 Problemstillinger

For denne forvaltningsrevisjonen gjelder følgende problemstillinger:

1. Er Alta kommunes arbeid med digitale læringsmidler i grunnskolen i tråd med gjeldende kommunestyrevedtak og planer?
2. Har Alta kommune planer for opplæring av ansatte og elever i bruk av digitale læringsmidler, og etterleves disse?
3. Har Alta kommune ved innføring av digitale hjelpemidler i grunnskolen gjort risikovurderinger med hensyn til IT-sikkerhet og personvern?

Læremidler er i opplæringslova § 15-3 definert til å være alle trykte, ikke-trykte og digitale element som er utviklet til bruk i opplæringen, som skal brukes jevnlig i opplæringen og som dekker vesentlige deler av læreplanen i faget. Videre legger vi til grunn at digitale elementer kan være blant annet applikasjoner, nettsider og digitale lærebøker. Med digitale hjelpemidler siktes det til digitale læremidler, men også andre systemer som læringsplattformer, kommunikasjonsplattformer mv.

2.2 Revisjonskriterier

2.2.1 Kilder for utledning av revisjonskriterier

Revisjonskriterier er krav, normer og/eller standarder som kommunens praksis på det reviderte området skal vurderes opp mot. Revisjonskriterier utledes fra autoritative eller anerkjente kilder innenfor det aktuelle området. De relevante kildene for utledning av revisjonskriterier i denne forvaltningsrevisjonen er:

- Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)
- Lov-2018-06-15-38 om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) med personvernforordningen.
- Utdanningsdirektoratets veiledere for personvern
- Datatilsynet – krav til skoleeiere som skal bruke læringsplattformer.
- Økonomiplan 2021-2024 for Alta kommune, vedtatt av kommunestyret
- Kommunedelplan oppvekst 2018-2030, vedtatt av kommunestyret 19.11.2018
- Handlingsplan for oppvekstplan
- Digital strategi for barnehager og skoler i Alta kommune, vedtatt av kommunens administrasjon 07.07.2020

2.2.2 Utledning av revisjonskriterier for vurdering av kommunens arbeid med digitale læringsmidler

Det følger av kommuneloven § 13-1 fjerde ledd at kommunedirektøren skal påse at vedtak som treffes av folkevalgte organer, blir iverksatt uten ugrunnet opphold. Gjennom kommunedelplan oppvekst og økonomiplan er det beskrevet en rekke overordnede målsetninger for kommunens arbeid med digitale læremidler i skolen.

I Alta kommunes økonomiplan for 2021-2024 fremgår det på s. 11 at:

«Vi følger opp vår iPad-satsning slik at alle barn og lærere i Altaskolen vil ha digitalt utstyr i løpet av 2021». Innholdet i skolen er viktig. Vi ønsker at noen av planleggingsdagene for Altaskolen skal bli brukt til erfaringsutveksling og utvikling av pedagogiske opplegg ved bruk av iPad i undervisningen».

Videre fremgår det under økonomiplanens virksomhetsbeskrivelse på s. 62 at det skal jobbes med å iverksette den utarbeidende digitale strategien for barnehage og skole i Alta kommune.

Alta kommune har også utarbeidet og vedtatt en kommunal delplan for oppvekst for perioden 2018-2030.

I delplanen fremgår det at variasjonen mellom skolene var stor i forhold til alle aspekter innenfor IKT. Fremtiden er digital, og Altas skoler må henge med på den digitale utviklingen slik at de unge har et godt utgangspunkt når de skal videre. Teknologi må derfor tas i bruk målrettet og innovativt som en støtte i læringsarbeid og en naturlig del av hverdagen. Videre fremgår det på side 9 i planen at digitalisering handler om å bruke teknologi til å fornye, forenkle og forbedre. Digitalisering i skolen dreier seg om å legge til rette for at teknologi blir brukt på en målrettet innovativ måte for å støtte læringsarbeidet. I skolen er bruk av IKT en del av fagene både gjennom kompetansemålene og de metodene lærerne velger å bruke.

Alta kommune har også utarbeidet en handlingsplan til nevnte kommunedelplan. I denne oppstilles det konkrete mål og planer som skal oppnås i kommunedelplanens virketid. Vi velger å trekke frem følgende mål fra handlingsplanen:

- Kartlegge status knyttet til profesjonsfaglig digital kompetanse hos ansatte
- Kartlegge status knyttet til de ulike virksomhetenes digitale modenhet
- Utarbeide en minimumsstandard for digital modenhet som sier noe om minimum utstyr for alle barnehager og skoler og drift av dette.
- Utarbeide en strategi for fremtidens digitale skole
- Iverksette strategi for «den digitale Altaskolen»

Det fremgår videre av budsjett for 2021 og økonomiplan for 2021-2024 at kommunen i 2020 har utarbeidet flere overordnede planer og strategier for ulike deler av tjenesteområdet, og at disse skal iverksettes i 2021 og årene fremover. IKT-strategi for barnehage og skole nevnes i den forbindelse.

Med bakgrunn i ovennevnte utleder vi følgende revisjonskriterier for problemstilling nr. 1:

Alta kommune skal:

- Kartlegge status til profesjonsfaglig kompetanse hos ansatte
- Kartlegge status knyttet til de ulike virksomhetenes digitale modenhet
- Utarbeide en strategi for fremtidens digitale Altaskolen
- Iverksette strategi for «den digitale Altaskolen»
- Sikre samarbeid og refleksjon rundt valg av læremidler og oppgaver
- Prøve ut og bruke digitale arbeidsformer jevnlig i undervisningen og vurderingsarbeidet
- Utarbeide individuelle mål og lokale planer for virksomhetene.

2.2.3 Utledning av revisjonskriterier for vurdering av kommunens planer for opplæring av elever og ansatte

I kommunedelplan for oppvekst 2018-2030 har kommunestyret vedtatt at skolene i Alta kommune må henge med på den digitale utviklingen slik at de unge har et godt utgangspunkt når de skal videre. Teknologi må tas i bruk målrettet og innovativt som en støtte i læringsarbeidet og som en naturlig del av hverdagen.

Administrasjonen i Alta kommune utarbeidet en digital strategi for barnehager og skoler i kommunen i 2020. I strategien oppstilles virksomhetens mål for digitalisering, samt ansvarsfordeling mellom blant annet elever, lærere, digitale veiledere og skoleeier.

For å oppnå de oppstilte målene fremgår det av strategien at det må være en forutsetning at lærere (...) får god opplæring i metoder og hvordan man bruker læringsfremmende programmer og applikasjoner for å kunne gjøre våre barn rustet til å takle morgendagens utfordringer. For å kunne lykkes må alle ansatte i skolen og barnehagen ha forståelse av hvordan man jobber for å oppnå målet. Uten grundig opplæring vil det ikke føre til endring i undervisningsmetoder. Barnehage- og skoleledelsen er særdeles viktig for å kunne lykkes, disse må kurses i digital skoleledelse og være kompetente til å legge opp internopplæring sammen med sin digitale veileder.

I strategien fremgår det at lærerne skal være digitalt kompetente og ta nye digitale verktøy i bruk når det er hensiktsmessig, at de utøver hensiktsmessig digital didaktikk og er gode klasseledere i et IKT-rikt miljø. De skal også prøve ut og bruke digitale arbeidsformer jevnlig i

undervisning og vurderingsarbeidet, utvikle sin egen profesjonsfaglige digitale kompetanse og delta i kompetansehevingstiltak og bidra til en delings- og læringskultur.

Videre skal digitale veiledere bidra til optimal anvendelse av IKT og pedagogikk på sin skole, ha medansvar for digitalisering i skolen i samsvar med overordnet strategi, bistå lærere i arbeid med å tilrettelegge for bruk av IKT i opplæringen, ha kunnskap knyttet til drift av skolens datamaskiner/nettverk etc. og initiere utvikling av skolens IKT-strategi med vekt på at elever skal sikres grunnleggende ferdighet i digital kompetanse.

Skoleledere i Alta kommune skal være digitale forbilder og lede lærernes digitale læring, være pådriver for deling av undervisningsopplegg og erfaringer, uttrykke tydelige forventninger til lærerne, følge opp elevenes digitale læringsresultater og delta i kompetansehevingstiltak og lærende ledernettsverk. De skal også legge til rette for delingskultur i fellesmøter og bruke digital veileder aktivt i utviklingsarbeidet på skolen.

Skoleeier skal legge til rette for en delingskultur og lærende nettverk mellom skolene gjennom nettverksmøter mellom de digitale veilederne på skolene, koordinere de digitale nettverksmøtene mellom skolene og legge til rette for at disse kan gjennomføres, lede skoleledernes digitale læring, sørge for kompetanseutviklingstiltak og målrettet utviklingsmøte og uttrykke tydeligere forventninger til skolelederne. De skal også følge opp skolens digitale læringsresultater, sørge for at det legges til rette, både ved kurs og opplæring i tillegg til økonomiske midler for utvikling i skolen, søke samarbeid med næringsliv der det er mulig og der det kan gi læringsgevinst og legge til rette for oppdatering av skoleledere og undervisningspersonale på digitale hjelpemiddel.

Elevene skal være digitalt aktive og ha kompetanse til å tilegne seg nye digitale ferdigheter, oppleve at IKT er en naturlig integrert del av undervisningen og bruke IKT på en hensiktsmessig måte for å lære innenfor ferdighetsområdene.

På bakgrunn av ovennevnte har vi oppstilt følgende revisjonskriterier under problemstilling 2:

Alta kommune skal:

- Tilrettelegge for nettverksmøter mellom digitale veiledere på skolene
- Tilrettelegge for kurs og opplæring av lærere i bruk av digitale læremidler
- Sikre kursing av skolelederne i digital skoleledelse slik at de kan legge opp internopplæring
- Sikre plan og gjennomføring av plan for opplæring av elever i de valgte digitale læremidlene

2.2.4 Utledning av revisjonskriterier for vurdering av risikovurderinger med hensyn til IT-sikkerhet og personvern

Det følger av personopplysningsloven § 1 at EU-forordningen om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger gjelder som norsk lov. Forordningen vil heretter omtales som personvernforordningen.

I personvernforordningen artikkel 25 fremgår det at idet det skal tas hensyn til behandlingens art, omfang, formål og sammenhengen den utføres i, samt risikoene av varierende sannsynlighets- og alvorlighetsgrad for fysiske personers rettigheter og friheter, skal den behandlingsansvarlige gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak for å sikre og

påvise at behandlingen utføres i samsvar med denne forordning. Nevnte tiltak skal gjennomgås på nytt og skal oppdateres ved behov.

I artikkel 32 fremgår det at det tas hensyn til den tekniske utviklingen, gjennomføringskostnadene og behandlingens art, omfang, formål og sammenhengen den utføres i, samt risikoen av varierende sannsynlighets- og alvorlighetsgrad for fysiske personers rettigheter og friheter, skal den behandlingsansvarlige og databehandleren gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak for å oppnå et sikkerhetsnivå som er egnet med hensyn til risikoen, herunder blant annet, alt etter hva som er egnet, (...)

d) en prosess for regelmessig testing, analysering og vurdering av hvor effektive behandlingens tekniske og organisatoriske sikkerhetstiltak er.

Videre fremgår det i artikkel 35 punkt 1. at dersom det er sannsynlig at en type behandling, særlig ved bruk av ny teknologi og idet det tas hensyn til behandlingens art, omfang, formål og sammenhengen den utføres i, vil medføre en høy risiko for fysiske personers rettigheter og friheter, skal den behandlingsansvarlige før behandlingen foreta en vurdering av hvilke konsekvenser den planlagte behandlingen vil ha for personopplysningsvernet. En vurdering kan omfatte flere lignende behandlingsaktiviteter som innebærer tilsvarende høye risikoer.

Ifølge Utdanningsdirektoratets veileder for risikovurderinger skal risikovurderinger bestå av en beskrivelse av hva som skal risikovurderes, hvilke uønskede hendelser som kan skje, en vurdering av hvor sannsynlig det er at disse hendelsene inntreffer og hvilke negative konsekvenser det kan få hvis hendelsene faktisk skjer.¹

Når det gjelder hyppighet av risikovurderinger, har Datatilsynet i sitt sammendrag av krav til skoleeiere som skal bruke læringsplattformer uttalt at de bør gjøres ved innføring av nye systemer, ved endringer av eksisterende systemer og at de gjentas årlig.²

På bakgrunn av ovennevnte har vi oppstilt følgende revisjonskriterier under problemstilling nr. 3:

Alta kommune skal:

- Før innføring av digitale hjelpemidler i skolen gjennomføre risikovurdering for å vurdere sannsynlige personvernkonsekvenser og IT-sikkerheten ved bruk av det digitale hjelpemidlet.
- Ved endring av eksisterende systemer for digitale hjelpemidler i skolen gjennomføre risikovurdering for å vurdere sannsynlige personvernkonsekvenser og IT-sikkerheten ved bruk av det digitale hjelpemidlet.
- Gjennomføre årlige risikovurderinger for å vurdere sannsynlige personvernkonsekvenser og IT-sikkerheten ved bruk av de innførte digitale hjelpemidlene.
- Gjennomføre personvernkonsekvensvurdering (DPIA Data Protection Impact Assessment) hvis innledende risikovurdering avdekker at bruk av det digitale hjelpemidlet medfører høy risiko for brukerne.

¹ <https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/personvern-for-barnehage-og-skole/veiledere/risikovurderinger/om-risikovurderinger/risikovurderinger/>

² <https://www.datatilsynet.no/personvern-pa-ulike-omrader/skole-barn-unge/krav-til-skoleeier-ved-bruk-av-laringsplattformer/>

- Sørge for at risikovurderingene består av en beskrivelse av hva som skal risikovurderes, hvilke uønskede hendelser som kan skje, en vurdering av hvor sannsynlig det er at disse hendelsene inntreffer og hvilke negative konsekvenser det kan få hvis hendelsene faktisk skjer.

Revisjonskriteriene vi har utledet, oppgis i tekstboks innledningsvis i kapitlene de brukes i.

3 METODE, DATAMATERIALE OG AVGRENŚING

3.1 Metode og datamateriale

Forvaltningsrevisjonen er gjennomført i henhold til gjeldende standard for forvaltningsrevisjon³. Oppstartsmøte for forvaltningsrevisjonen ble gjennomført på teams den 01.11.2024. Fra Alta kommune deltok rådgiver i oppvekstadministrasjonen Anita Alice Jensen og nestleder for oppvekst og kultur (skolefaglig ansvarlig) Tove Kristensen Knudsen. Vår kontaktperson har vært rådgiver i oppvekstadministrasjonen, Anita Alice Jensen.

For å besvare problemstillingen om Alta kommunes arbeid med digitale læremidler og plan for opplæring har vi bedt om å få oversendt planer, strategier og rapporter, gjennomførte evalueringer, og informasjon og dokumentasjon på plan for og gjennomført opplæring av elever, lærere og skoleledere. Videre har vi for vurdering av kommunens arbeid med risikovurdering bedt om å få oversendt maler som brukes i forbindelse med risikovurderinger, gjennomførte kartlegginger og annen relevant dokumentasjon som benyttes i arbeidet med risikovurderinger. For å supplere den innhentede informasjonen, og for å belyse både kommunens planer og faktiske arbeid har vi gjennomført samtaler med rådgiver i oppvekstadministrasjonen Anita Alice Jensen, personvernombud Frida Eilertsen og leder IKT Kjell Magne Gabrielsen. Vi har i tillegg gjennomført samtaler med digital veileder ved Elvebakken skole og digital veileder ved Alta ungdomsskole for å belyse hvordan det på enkelte skoler har vært jobbet med opplæring og digitale læremidler.

Oppvekstadministrasjonen har oversendt en liste med over 40 lisenser som gjelder for skoleåret 2024/2025. Innenfor rammen av forvaltningsrevisjonen lar det seg ikke gjøre å gjennomgå alle digitale hjelpemidler som Altaskolen benytter for å vurdere om det er gjennomført risikovurderinger, og om eventuelle gjennomførte risikovurderinger er tilstrekkelige opp mot gjeldende regelverk og anbefalinger. Revisor har derfor valgt å avgrense undersøkelsen under problemstilling nr. 3 til en gjennomgang av Altaskolens rutiner og maler og at disse suppleres med muntlig informasjon fra oppvekstadministrasjonen og personvernombud. Videre har revisor gjennomgått et utvalg av fem utfylte informasjonsskjema for digitale ressurser og fått oversendt en pågående og en gjennomført personvernkonsekvensvurdering (DPIA), som er en mer inngående risikovurdering.

3.2 Gyldighet og pålitelighet

Med gyldige data menes at dataene som samles inn i undersøkelsen, skal utgjøre et relevant og tilstrekkelig grunnlag for å vurdere den reviderte virksomheten opp imot revisjonskriteriene og konkludere på problemstillingene. Revisor vurderer at det datamaterialet som er presentert som «revisors funn» i rapporten, oppfyller dette gyldighetskravet.

Datamaterialet i denne rapporten baserer seg på en kombinasjon av skriftlige dokumenter og redegjørelser, og samtaler med flere ansatte i kommunen. Den skriftlige dokumentasjonen vi har mottatt er en kombinasjon av interne dokumenter, offentlig dokumentasjon og materiell i forbindelse med opplæring. Revisor har gjennomgått denne dokumentasjonen og vurdert den opp mot annen offentlig informasjon. Samlet vurderer vi informasjonen som pålitelig. På enkelte spørsmål revisor har stilt i samtaler om risikovurderinger har det vært noe diskrepans i svarene som er gitt fra ansatte i kommunens administrasjon. Revisor vurderer at diskrepansen knytter seg til den enkelte ansattes kjennskap til de gjennomførte vurderingene. Når en da ser

³ RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon fastsatt av NKRFs styre 12.08.2020 og gjort gjeldende som god kommunal revisjonsskikk for forvaltningsrevisjoner med oppstartsbrev sendt etter 30.09.2020

svarene i denne konteksten, har de ikke har en negativ innvirkning på datamaterialets gyldighet og pålitelighet.

Revisor har fått kontaktinfo til fire digitale veiledere i Altaskolen, og har gjennom samtaler med to av disse ønsket å belyse hvordan deres rolle praktiseres på de enkelte skolene. På den ene skolen, som var en ungdomsskole, ble det benyttet PC som lærere og elevenes digitale enhet. På den andre skolen, som var en barneskole ble iPad benyttet som digital enhet. Det var betydelig forskjell i praksisen på to skolene hvor de digitale veilederne jobbet, og revisor har derfor underveis i undersøkelsen vurdert å gjennomføre intervju med ytterligere én digital veileder. Etter å ha gjennomgått svarene vi mottok, øvrig skriftlig dokumentasjon vi har innhentet og gjennomført et avklaringsmøte med oppvekstadministrasjonen er det revisors vurdering at datagrunnlaget er tilstrekkelig til å foreta vurderinger under de utledede revisjonskriterier. Det vises for det første til at begge de digitale veilederne ga gode og innsiktsfulle svar på spørsmålene som ble gitt, at ulik praksis på skolene utgjør et aktuelt funn, at det ble benyttet ulike digitale enheter på skolene, og at den mottatte skriftlige dokumentasjonen har belyst hvilke planer kommunen har for den aktuelle stillingen. Samlet er derfor datamaterialet vurdert å være tilstrekkelig.

Med pålitelige data menes at dataene skal være mest mulig nøyaktige. Revisor har vurdert eventuelle feilkilder i det innsamlede datamaterialet, herunder blant annet diskrepans i svarene fra intervjukilder som nevnt over. Vi har sammenlignet de ulike typene data med hverandre for å avdekke eventuelle motsetninger i opplysninger som fremkommer i dem. I tillegg har vi fremlagt datamaterialet for kommunen. Etter mottatte korrigeringer og innspill fra kommunen har revisor innarbeidet korrigeringer og supplerende opplysninger fra kommunen i rapporten.

Påliteligheten og gyldigheten i det presenterte datamaterialet er også på et overordnet nivå sikret gjennom KomRev NORDs interne kvalitetssikringssystem.

3.3 Avgrensninger

Den første skolen i Alta kommune tok iPad i bruk som verktøy i skoleåret 2014/2015. Den opprinnelige planen var at alle elevene skulle ha egen iPad i 2023, men på grunn av pandemien i 2020/2021 ble dette fremskyndet. Kommunedelplan oppvekst 2018-2028 har etter revisors forståelse dannet utgangspunkt for mye av kommunens arbeid. I forbindelse med revisors undersøkelse har hovedvekten av informasjon vi har innhentet vært knyttet til perioden fra og med 2020. Vi har derfor valgt å avgrense vår undersøkelse til arbeidet etter at kommunedelplan oppvekst ble vedtatt i november 2018 og frem til undersøkelsens tidspunkt. I de tilfellene hvor informasjon fra før november 2018 har vært relevant for å belyse kommunens arbeid har vi inkludert dette i undersøkelsen og rapporten.

4 KOMMUNESTYRETS VEDTAK OG PLANER

Er Alta kommunes arbeid med digitale læringsmidler i grunnskolen i tråd med gjeldende kommunestyrevedtak og planer?

Revisjonskriterier

Alta kommune som skoleeier skal:

- Utarbeide en strategi for fremtidens digitale Altaskole
- Iverksette strategi for «den digitale Altaskolen».
- Kartlegge status til profesjonsfaglig digital kompetanse hos ansatte
- Kartlegge status knyttet til de ulike virksomhetenes digitale modenhet.

Alta kommune som skoleeier skal:

- Sikre samarbeid og refleksjon rundt valg av læremidler og oppgaver
- Prøve ut og bruke digitale arbeidsformer jevnlig i undervisningen og vurderingsarbeidet
- Utarbeide individuelle mål og lokale planer på virksomhetene.

4.1 Digitale læremidler i Altaskolen

Alta kommune har gått til anskaffelse av flere digitale læremidler. Læremidlene varierer fra konkrete læremidler for enkeltfag til andre som omfatter flere fag. Revisor trekker her frem følgende læremidler som det er gyldige lisenser for i skoleåret 2024/2025:

- Skolestudio
- Campus inkrement
- Lexplore lesemesteren
- Clarify
- NRK skole
- TV2 Elevkanalen
- LearnLab
- iMal

4.2 Digital strategi for barnehager og skoler i Alta

Som et tillegg til Kommunedelplan oppvekst 2018-2030 ble det utarbeidet en handlingsplan. Et av tiltakene i handlingsplanen var å utarbeide en overordnet strategi for fremtidens digitale Altaskole i perioden 2018-2019. Alta kommune som skoleeier utarbeidet dokumentet *Digital strategi for barnehager og skoler i Alta* i 2020 som sitt svar på dette tiltaket.

Strategien oppstiller en rekke mål for arbeidet med digitalisering i skolen og hvordan disse målene skal oppnås. Videre er det i strategien definert hvordan ansvarsfordelingen skal være mellom skoleledere, digitale veiledere, lærere og elever.

Strategien legger til grunn tre hovedprinsipper som skal bidra til en likeverdig opplæring og et best mulig læringsutbytte for elevene. Det første prinsippet er variasjon og at bruk av digitale verktøy gir lærere mulighet for stor grad av variasjon og tilpasning av undervisning. Det andre prinsippet er tilpasset opplæring. Bruken av IKT som en integrert del av læringen vil blant annet gjøre det enklere for eleven å tilpasse undervisningen til den enkelte elev. Det siste prinsippet

er vurdering for læring. Digitale verktøy vil blant annet kunne bidra til mer effektiv, variert og formålstjenlig undervisningsvurdering. En forutsetning for at IKT-tiltak på læring i fag skal ha god effekt er lærerkompetansen. Mangelfull profesjonsfaglig digital kompetanse hos lærerne er av oppvekstadministrasjonen vurdert å kanskje være det største hinderet for pedagogisk bruk av IKT.

Videre legger strategien til grunn at man ved 1:1 dekning (hver elev har sin egen digitale enhet) enkelt vil kunne integrere digitale aktiviteter og øving på digitale ferdigheter i fag og aktiviteter der dette gjør undervisningen bedre.

I revisors dialog med oppvekstadministrasjonen har de fremhevet at de har forholdt seg til strategien i sitt arbeid med digitalisering i Altaskolen. De har blant annet vist til gjennomført opplæring og arbeidet med å sikre skolene tilnærmet lik tilgang på digitale læremidler samtidig som de har sikret lærerne valgmuligheter.

4.3 Kartlegging av profesjonsfaglig digital kompetanse hos ansatte og virksomhetens digitale modenhet

Virksomhetenes digitale modenhet er i handlingsplan for kommunedelplan oppvekst definert å knytte seg til infrastruktur, responstid, bruk av digitale verktøy som læringsstøtte, og at dette må gjøres i samarbeid med IKT-avdelingen. Slik revisor har forstått det knyttes responstid til hvor lang tid det tar fra en feil eller hendelse skjer til feilsøking startes.

Oppvekstadministrasjonen har til revisor oppgitt at det har vært gjennomført vurderinger og kartlegginger av det tekniske i samarbeid med IKT. Etter gjennomført kartlegging har det ikke vært avdekket store tekniske utfordringer på de enkelte skolene.

Videre har leder for IKT utdypet dette til revisor. Mye av grunnlaget for digital infrastruktur var allerede var på plass da man startet utrulling av en digital enhet til hver elev. Det er blant annet vist til at det var gode internettlinjer inn til skolene, som la grunnlag for videre arbeid. Samtidig var det noe utfordringer med blant annet antall aksesspunkter på skolene, slik alle klasserom var sikret god dekning for trådløst internett. Disse utfordringene måtte løses lokalt med skolens egne budsjetter. I enkelte tilfeller har også IKT-avdelingen brukt av egne midler hvis dette var tilgjengelig mot slutten av året. Den største utfordringen med utrulling av strategien med en digital enhet per elev, har leder for IKT opplevd å være det økonomiske kvantespranget som måtte til gjennom investeringer i utstyr m.m.

Når det gjelder kartlegging av øvrige aspekter ved virksomhetens modenhet hos de ansatte, har rådgiver i oppvekstavdelingen fortalt at dette har vært tema på blant annet stabsmøter, men at det ikke har formalisert seg i en kartlegging av skolene. Det er ikke fremkommet informasjon om at det er gjennomført kartlegging av profesjonsfaglig digital kompetanse hos de ansatte.

4.4 Evaluering av de digitale læremidlene i Altaskolen

I desember 2023 ble det gjennomført evaluering av de digitale læremidlene gjennom utsendelse av en spørreundersøkelse. Bakgrunnen for evalueringen var at daværende avtale med Gyldendal løp ut og det ble vurdert om avtalen skulle forlengelse.

Evalueringen bestod i en spørreundersøkelse som ble sendt ut til lærerne hvor de ble bedt om å gi tilbakemelding på hvilke læreverk og digitale ressurser de brukte i undervisningen, hvordan de rangerte de enkelte digitale læremidlene på en skala fra 1 til 5 og de kunne gi individuelle

tilbakemeldinger hvis de ønsket. Resultatene fra spørreundersøkelsen og de individuelle tilbakemeldingene er gjort tilgjengelige for revisor i forbindelse med undersøkelsen.

Det var 148 respondenter i undersøkelsen, hvor 115 bruker nettbrett i undervisningen og resterende PC. Resultatet viser at Gyldendal skolestudio og Salaby ble klart mest brukt med henholdsvis 133 og 109 svar. Seks respondenter svarte at de ikke brukte noen læreverk eller digitale ressurser i undervisningen. For de enkelte læremidlene varierte svargjennomsnittet fra 2,89 for Lesemester/Lexplore til 3,77 for NRK skole. Helhetlig er det revisors vurdering av undersøkelsen at respondentene var fra middels til godt fornøyd med de digitale læremidlene. I de individuelle tilbakemeldingene ble det blant annet trukket frem at faget samisk savnes i Skolestudio, og at det derfor brukes andre apper som fungerer for faget. Det ble også trukket frem andre apper og digitale læremidler som de mente at kommunen burde tilbudt.

I samtale med rådgiver i oppvekstadministrasjonen er det også opplyst om at det ble gjennomført en kartlegging av Skolestudio fra Gyldendal. Denne kartleggingen avdekket at det var enkelte av læremidlene som noen lærere ikke hadde kjennskap til.

Revisor har etter å ha mottatt resultatene bedt oppvekstadministrasjonen om å redegjøre for hvordan de har fulgt opp tilbakemeldingene. Innledningsvis har de uttrykt at det gjerne skulle vært en høyere svarprosent på spørreundersøkelsen.⁴ I etterkant av evalueringene og kartleggingene ble det avgjort at man skulle videreføre de avtalene som Altaskolen hadde, men at det også skulle suppleres med noe. De har også forsøkt å sikre at lærerne har valgmuligheter gjennom at de har to eller flere ressurser å velge mellom i fagene.

For faget samisk har det vært utfordrende å anskaffe digitale læremidler. Det er på nåværende tidspunkt veldig få alternativer som er tilgjengelig. De har derfor valgt å ta inn det som er tilgjengelig. Utover de gjennomførte evalueringene har enkelte lærere tatt direkte kontakt med oppvekstadministrasjonen for å stille spørsmål ved valg av digitale læremidler, og bakgrunnen for at enkelte leverandører er valgt bort.

4.5 Prøve ut og bruke digitale arbeidsformer jevnlig i undervisningen og vurderingsarbeidet

Rådgiver i oppvekstadministrasjonen har i samtale med revisor redegjort for hvordan de har jobbet med digitale arbeidsformer i undervisningen. Gjennom de til enhver tids gjeldende økonomiske rammene for oppvekstadministrasjonen, og gjennom de begrensningene som følger av offentlige innkjøpsregler, har de prøvd å ta inn de digitale læremidlene som er tilgjengelige og som de har anledning til å ta i bruk. Der de har begrenset bruken har dette hatt sin bakgrunn i enten innkjøpsregler eller personvern hensyn. Opplæringen som ble gitt i den tidlige fasen har videre vist hvordan man på en god måte kan bruke digitale verktøy til å inkludere alle elevene og tilpasse undervisningen individuelt. Oppvekstadministrasjonen har også forsøkt å gjøre det mulig for lærerne å ha minimum to ressurser å velge mellom, slik at det alltid er valgmuligheter for lærerne. Videre har oppvekstadministrasjonen i kommunens årsmelding for 2023 og 2024 rapportert at elevene selv har uttrykt at de bruker de digitale enhetene mye, og at de ønsker mer varierte undervisningsformer og metoder.

I samtale med en digital veileder ble det fremhevet at skolene har lagt en klar føring ved bruken av digitale læremidler, om at elevene som utgangspunkt skal «skape noe» ved bruken, og at ren trykking i ulike applikasjoner og programmer i et læringsperspektiv ikke er ønskelig.

⁴ Vi har ikke mottatt informasjon om hvor mange undersøkelsen ble sendt til.

4.6 Samarbeid og refleksjon

I samtale med en digital veileder fikk revisor beskrevet hvordan den enkelte lærers digitale kunnskap er sentral for bruken av digitale læremidler. Usikkerhet hos den enkelte lærer medfører ofte at utnyttelsen og bruken av nye arbeidsformer reduseres. Samtidig opplever han på skolen han jobber, at lærerne deler undervisningene de lager, og at delingskulturen er god. Hvis en lærer har laget et undervisningsopplegg med bruk av digitale læremidler som læreren har gode erfaringer med, vises dette gjerne frem til andre lærere. Lærerne har også organisert seg slik at flere lærere på samme trinn ofte jobber sammen og lager et felles undervisningsopplegg. Slik får de samlet kompetansen og brukt de digitale læremidlene til å lage gode undervisningsopplegg.

4.7 Individuelle mål og planer for virksomhetene

Skolefaglig ansvarlig har kvalitetsdialog med skolene, som gjennomføres som en oppfølging annethvert år. Kvalitetsdialogen innebærer at det gjennomføres en bred kartlegging av status hos den aktuelle skolen. Revisor har stilt spørsmål til rådgiver for oppvekstadministrasjonen om det er utarbeidet individuelle mål eller planer for virksomhetene. Som følge av at fokus de siste par årene har vært på blant annet nytt oppvekstadministrativt system, har det ikke vært rom for å utarbeide individuelle mål og planer for bruk av digitale verktøy i undervisningen.

Revisor har stilt tilsvarende spørsmål til de digitale veilederne. Deres tilbakemelding var at det i større grad har vært jobbet med helhetlige planer for alle skolene ved innføring av blant annet iPad og PC, og at det konkrete fokuset på den enkelte skolen ikke har vært like til stede hele tiden.

De digitale veilederne har videre i samtale med revisor uttrykt at oppvekstadministrasjonen bør få skryt for sitt helhetsfokus, og at enkelte skoler ikke skal forfordes eller få mer enn den andre. Det er tilgjengelige midler som har vært førende, og innenfor dette gjør de så godt de kan. Det var derfor ikke savnet noe mer oppfølging på individuelt nivå.

4.8 Revisors vurderinger

Revisors gjennomgang har vist at Alta kommune har utarbeidet en strategi for den digitale Altaskolen. Strategien inneholder en rekke mål og ansvarsfordelinger mellom de ulike rollene i skolen, og har som mål å bidra til at man lykkes med digitalisering i skolen. Revisor vurderer derfor at Alta kommune gjennom utarbeidelse av denne strategien **har oppfylt revisjonskriteriet** om å *utarbeide en strategi for fremtidens digitale Altaskolen*.

Når det gjelder iverksettelse av den digitale strategien for Altaskolen, har det vært noe utfordrende å vurdere om denne har vært iverksatt og fulgt opp fullt ut. Deler av iverksettelsen knytter seg også til andre utledede revisjonskriterier under denne problemstillingen. Når revisor har sett på det helhetlige arbeidet til oppvekstadministrasjonen, viser den at de har jobbet med å sikre infrastruktur, innkjøp av digitale enheter, anskaffelse av digitale læremidler og gjennomføring av opplæring av både lærere og elever. Samtidig trekker det noe ned at det ikke er gjennomført kartlegging av profesjonsfaglig digital kompetanse og at det ikke er utarbeidet individuelle mål og lokale planer for de enkelte virksomhetene. Samlet er derfor vurderingen at Alta kommune **i all hovedsak har oppfylt** revisjonskriteriet om å *iverksette strategien for «den digitale Altaskolen»*.

Revisors undersøkelse har vist at Alta kommune ikke har gjennomført en kartlegging av status til profesjonsfaglig kompetanse hos de ansatte i Altaskolen. Vi vurderer derfor at Alta kommune

ikke har oppfylt revisjonskriteriet om å *kartlegge status til profesjonsfaglig kompetanse hos ansatte.*

I forbindelse med innføring av 1:1 dekning ble det gjennomført en gjennomgang av teknisk utstyr, hvor de manglene og utfordringene som eksisterte ble tatt tak i og løst. Dette knyttet seg blant annet til internettlinjer og aksesspunkter i alle undervisningsrom på skolene. For øvrig har revisors undersøkelse ikke påvist at det har blitt gjennomført en kartlegging av skolens bruk av digitale verktøy som læringsstøtte. Revisors vurdering er derfor at Alta kommune **i noen grad har oppfylt** revisjonskriteriet om å *kartlegge status knyttet til de ulike virksomhetens digitale modenhet.*

I sitt arbeid har oppvekstadministrasjonen fokusert på helheten hvor oppfølging av de enkelte skolene er gjort gjennom jevnlig skolefaglig dialog. Når de har måttet implementere nye systemer har det ikke vært rom for å utarbeide individuelle mål og planer for de enkelte skolene. Dette inntrykket underbygges også av tilbakemeldingene revisor har fått fra de digitale veilederne om likebehandling av skolene. På bakgrunn av funnene vurderer revisor at Alta kommune **ikke har oppfylt revisjonskriteriet** om å *utarbeide individuelle mål og lokale planer for virksomhetene.*

Revisors undersøkelse har vist at økonomi, innkjøpsregler og oppvekstadministrasjonens ønske om lik tilgang på digitale læringsmidler har lagt klare føringer og til dels begrensninger for hvilke digitale hjelpemidler og læremidler som har vært tilgjengelige for lærerne. Innenfor disse rammene viser den informasjonen som revisor har innhentet at lærerne prøver ut og bruker ulike former for digitale arbeidsformer i undervisningen og vurderingsarbeidet. Revisor viser blant annet her til samtale med de digitale veilederne som uttrykte at elevene skal «skape noe» ved bruk av digitale arbeidsformer, og at det ikke bare skal brukes arbeidsformer hvor elevene «trykker» seg gjennom læringen. Videre at lærerne utvikler egne undervisningsopplegg hvor de bruker digitale læremidler, og deler disse med sine kollegaer. Oppvekstadministrasjonen har også gjennomført evalueringer av de tilgjengelige digitale læremidlene. Disse har etter revisors vurdering bidratt til å gi god informasjon om både bruk av de digitale læremidlene og hvilke erfaringer de enkelte lærerne har med bruken av de digitale læremidlene. Revisor vurderer derfor at Altaskolen **har oppfylt revisjonskriteriet** om å *prøve ut og bruke digitale arbeidsformer jevnlig i undervisningen og vurderingsarbeidet.*

På bakgrunn av de opplysningene revisor har mottatt, oppfatter vi at den største utfordringen i arbeidet med å sikre samarbeid og refleksjon i både undervisningen og vurderingsarbeidet er den digitale kompetansen til den enkelte lærer. En digital veileder har beskrevet hvordan den enkelte lærers usikkerhet rundt bruken også har en innvirkning på hvordan læreren kan bidra i samarbeidet med andre lærere. Samtidig er det revisors vurdering at delingskulturen, slik den er beskrevet av en digital veileder, bidrar til å sikre samarbeid og refleksjon i undervisningen og vurderingsarbeidet. Samlet er derfor vurderingen at Altaskolen **har oppfylt revisjonskriteriet** om å *sikre samarbeid og refleksjon rundt valg av læremidler og oppgaver.*

4.9 Konklusjon

Revisors konklusjon under problemstilling nr. 1 er at Alta kommunes arbeid i stor grad er i tråd med gjeldende kommunestyrevedtak og planer.

I konklusjonen har det trukket ned at kommunen ikke har etterlevd sitt eget mål om å utarbeide individuelle mål og planer for de enkelte virksomhetene og at de bare i noen grad har kartlagt status knyttet til de enkelte virksomhetenes modenhetsgrad.

5 OPPLÆRING

Har Alta kommune planer for opplæring av ansatte og elever i bruk av digitale læringsmidler, og etterleves disse?

Revisjonskriterier

Alta kommune som skoleeier skal:

- Tilrettelegge for nettverksmøter mellom digitale veiledere på skolene
- Tilrettelegge for kurs og opplæring av lærere i bruk av digitale læremidler
- Sikre kursing av skolelederne i digital skoleledelse slik at de kan legge opp internopplæring
- Sikre plan og gjennomføring av plan for opplæring av elever i de valgte digitale læremidlene

5.1 Kommunens planer

Alta kommune har en handlingsplan til kommunedelplan oppvekst 2018-2030 og en digital strategi for Altaskolen. I disse dokumentene ligger det planer for gjennomføring av opplæring og planer for å sikre kompetanseutvikling til skoleledere, digitale veiledere og lærere.

5.2 Profesjonsfaglig digital kompetanse

I dialogen revisor har hatt med Oppvekstadministrasjonen har de gjennomgående vist til viktigheten av lærernes profesjonsfaglige digitale kompetanse (PfDK). PfDK handler om å integrere digital læringsteknologi i både det pedagogiske, det fagdidaktiske og det administrative arbeidet på skolen. Rammeverk for lærernes profesjonsfaglige digitale kompetanse er et retningsgivende dokument fra Utdanningsdirektoratet, og med rammeverket ønsker man å etablere et felles begrepsapparat og en felles referanseramme for hva lærerens profesjonsfaglige kompetanse innebærer.⁵ PfDK består av følgende 7 kompetanseområder:

I forbindelse med vår undersøkelse har oppvekstadministrasjonen oversendt plan for fremdrift og innkjøp av digitale læremidler, slik den var per 21.08.2020. I denne fremgår det at

⁵ <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/digitalisering-skole/rammeverk-larerens-profesjonsfaglige-digital-komp/innledning/om-rammeverket/>

kartlegging av PfdK måtte gjøres på hver virksomhet. Vi viser for øvrig til vår redegjørelse under kapittel 4.3.

5.3 Likeverdig opplæring og Alta kommunes forventinger til elever, lærere, digitale veiledere og skoleledere

Revisor viser til hovedprinsippene i *Digital strategi for barnehager og skoler i Alta*, som skal bidra til likeverdig opplæring og gi et best mulig læringsutbytte for elever, redegjort for i kapittel 4.1. Videre stiller strategien opp en rekke forventinger til elever, lærere, digitale veiledere og skoleledere. Strategien inneholder også en ansvarsfordeling mellom de nevnte rollene.

Det forventes at elevene er digitale aktive og har kompetanse til å tilegne seg nye digitale ferdigheter. De skal også oppleve at IKT er en naturlig integrert del av undervisningen. Når de bruker IKT, skal det skje på en hensiktsmessig måte for å lære innenfor ferdighetsområdene:

- Tilegne seg og behandle innebærer å kunne bruke digitale verktøy, medier og ressurser til å søke etter, navigere i, sortere, kategorisere og tolke digital informasjon hensiktsmessig og kritisk
- Produsere og bearbeide innebærer å kunne bruke digitale verktøy, medier og ressurser til å sette sammen, gjenbruke, omforme og videreutvikle ulike digitale elementer til produkter, for eksempel sammensatte tekster.
- Kommunisere innebærer å bruke digitale verktøy, ressurser og medier til å samarbeide i læringsprosesser og til å presentere egen kunnskap til ulike mottakere.
- Digital dømmekraft innebærer å kunne bruke digitale verktøy, medier og ressurser på en forsvarlig måte og å ha et bevisst forhold til personvern og etisk bruk av Internett.
- Søke informasjon effektivt og med kritiske øyne. Samle informasjon fra flere kilder.
- Kildekritikk – kunne vurdere kilder og bruke TONE (Troverdighet, objektivitet, nøyaktighet og egnethet).

Det forventes at lærerne er digitalt kompetente og tar nye digitale verktøy i bruk når det er hensiktsmessig. Videre skal de utøve hensiktsmessig digital didaktikk og være gode klasseledere i et IKT-rikt miljø. De skal prøve ut og bruke digitale arbeidsformer jevnlig i undervisningen og vurderingsarbeidet, utvikle sin egen profesjonsfaglige digitale kompetanse og delta i kompetansehevingstiltak og bidra til en delings- og læringskultur.

Digitale veiledere skal bidra til en optimal anvendelse av IKT og pedagogikk på sin skole, og har medansvar for digitalisering i skolen i samsvar med overordnet strategi. Videre skal den digitale veilederen bistå lærerne i arbeid med å tilrettelegge for bruk av IKT i opplæringen, og skal ha kunnskap knyttet til drift av skolens datamaskiner/nettverk etc. Så langt det er mulig, skal den digitale veilederen også ha medansvar for å sikre drift av disse. Videre skal de også initiere utvikling av skolens IKT-strategi med vekt på at elever skal sikres grunnleggende ferdighet i digital kompetanse.

5.4 Funksjonsbeskrivelse digital veileder

Gjennom funksjonsbeskrivelsen har digital veileder fått en sentral rolle i planene for drift av digitale hjelpemidler og gjennomføring av opplæring i Alta kommune. Stillingen er en funksjonsstilling og tilsettes av rektor for en periode på ett skoleår med bakgrunn i intern utlysning ved skolen. Ansvarsområdet er ganske vidt definert i funksjonsbeskrivelsen og inkluderer blant annet følgende:

- Være førstelinje brukerstøtte lokalt på skolen og løse enkel problematikk med blant annet utskifter, pålogging og adgangsstyring, nettverkstilkobling og pc-problemer
- Ansvar for pedagogisk veiledning/oppfølging overfor skolens ansatte
- I samarbeid med skolens ledelse ha et oppfølgingsansvar for skolens utviklingsarbeid med bruk av IKT som verktøy
- Ansvar for å installere skolens egne programvarer på elevdatamaskiner
- Ha oversikt over og ansvar for oppfølging av skolens maskiner og teknisk utstyr

For de nærmere kvalifikasjonskravene til digital veileder er det ønskelig at hen har kompetanse knyttet til pedagogisk bruk av IKT, og hen skal ha kompetanse om bruk av IKT i opplæringen og kunne veilede personalet i slik bruk.

5.5 Nettverksmøter for digitale veiledere

I begynnelsen etter at iPad ble innført som digitalt verktøy i skolen arrangerte skoleadministrasjonen fagsamlinger for de digitale veiledere 3-4 ganger i året. Dette har over tiden vært redusert med bakgrunn i ressurser, og rådgiver i oppvekstadministrasjonen har opplyst at det nå arrangeres 1-2 fagsamlinger i året. For å holde den faglige kontakten har de digitale veilederne en egen gruppe på Teams, hvor de har mulighet til å dele erfaringer og holde en tettere dialog. Ønsket fra oppvekstadministrasjonen er at de digitale veilederne skal ta med seg læringen tilbake til sine respektive skoler og dele denne med de øvrige lærerne.

I samtale med revisor har de digitale veilederne gitt litt ulike tilbakemeldinger vedrørende behovet for nettverksmøtene. En har til revisor oppgitt at det ikke var opplagt for han at det var behov for slike samlinger, og at han opplevde samlingene som en tidstyv. Den andre har oppgitt at han så på samlingene som svært nyttig. Man kunne gjennom samlingene diskutere veien videre, håndtering av utfordringer og ha undervisning/workshops om konkrete problemstillinger. Det var også svært nyttig å møte andre i tilsvarende stilling for å høre hva de jobbet med og sikre at man sammen drar i samme retning.

Utover nettverksmøter har de digitale veilederne fortalt om ganske hyppig kontakt mellom seg, og at terskelen for å be om råd eller diskutere utfordringer har vært ganske lav. Opplevelsen har også vært at de enkelte skolene opplever ganske like utfordringer, og at denne kontakten har vært viktig for å bistå hverandre.

5.6 Kurs og opplæring av skoleledere, lærere og elever

10. juni 2020 startet Altaskolen opplæring av skoleledere gjennom en strategiplanlegging. Videre ble det høsten 2020 gjennomført pedagogisk opplæring av lærere over to dager (Lærerdagene), med Eplehuset som kursholder. Skoleledere deltok også på disse dagene. På Lærerdagene skulle pedagogiske læringsopplevelser knyttes sammen med bruk av det digitale verktøyet. Opplæringen hadde forankring i Fagfornøyelsen hvor det å tilegne seg kunnskap, trene ferdigheter og oppnå ønsket kompetanse var sentralt.⁶

Elevene gjennomførte også opplæring i samme tidsrom, med Eplehuset som kursholder. Pedagogiske veiledere fra Eplehuset viste da hvordan læringsopplevelser gjøres i praksis, og gjennom at lærerne var til stede fikk de repetisjon fra sin allerede gjennomførte opplæring. Etter gjennomført kursing av elevene skulle lærerne møtes sammen med veilederne fra Eplehuset for å lage læringsopplevelser som kunne brukes når Eplehuset hadde dratt.

⁶ Fagfornyelsen - Prosess for å utvikle og innføre nytt læreplanverk i Kunnskapsløftet.

Etter opplæringen skal lærerne ha hatt tilgjengelige webinarer fra leverandører av læremidler som de kan melde seg på når de selv har kapasitet og tid til å gjennomføre det.

Oppvekstadministrasjonen har uttrykt at de gjerne skulle sett at de etter den grunnleggende opplæringen fra Eplehuset i 2020 gikk videre til neste nivå på opplæringen for alle i Altaskolen. To av 15 skoler har på eget initiativ hatt videre fordypning gjennom Digital didaktikk og opplæring (DDI) sammen med PPT i regi av Statped.

Da det ikke har vært gjennomført flere runder med sentralt organisert opplæring siden 2020 har revisor stilt spørsmål ved hvordan opplæringen for elevene har blitt håndtert i årene etter 2020, og da med særlig henblikk mot nye elever i Altaskolen etter at den grunnleggende opplæringen ble gjennomført. Fra oppvekstadministrasjonens side har det ikke vært styrt noen helhetlig opplæring for elevene siden 2020. Ideelt skulle de gjerne sett at det ble gjennomført en grunnleggende opplæring årlig, men på grunn av ressurshensyn har det ikke vært praktisk mulig å få gjennomført. Da arbeidet med digitalisering også har medført et sikkerhetsaspekt rettet mot barn og unge, og at det har vært nødvendig å rigge oppgavene knyttet til dette gjennom rutiner, maler og kommunikasjon, har dette tatt mye av oppvekstadministrasjonens ressurser de siste årene. Sikkerhetsaspektet har rådgiver i oppvekstadministrasjonen opplyst om at tar mer og mer ressurser.

Revisor har også stilt spørsmål ved hvordan opplæring for nyansatte lærere ivaretas, sett hen til at det siden 2020 ikke er gjennomført en strukturert opplæring for lærere i Altaskolen, og at det har vært ansatt nye lærere siden 2020. Altaskolen skal ha en egen strukturert plan for opplæring for nyansatte pedagoger, og denne planen omfatter blant annet digitale læremidler. De digitale veilederne har også en sentral rolle i ivaretagelse av nyansatte innenfor det digitale spekteret.

For å få et nærmere innblikk i hvordan opplæring har vært på skolene har revisor bedt de digitale veilederne vi har hatt samtaler med om å redegjøre for hvilken opplæring de har gjennomført på sin skole og hvilke planer for opplæring som eksisterer. På den ene skolen har de fortalt om opplæring gjennom Rikt da de var den første skolen som tok i bruk iPad, og senere gjennom Eplehuset⁷. Skolens ansatte har også vært aktive i opplæringen av de andre skolene da de var ganske tidlig ute. Fra lærernes ståsted har det vært uttrykt ønske om mer ekstern opplæring, men tilbakemeldingen fra både Rikt og Eplehuset har vært at de ikke har mer å tilby. Til revisor har rådgiver i oppvekstadministrasjonen opplyst om at de har fått tilbud om videre opplæring av Eplehuset, men at det ikke har vært ressurser til dette.

På den andre skolen fikk revisor oversendt en digital opplæringsplan for elevene som skolen jobber etter. Denne er strukturert etter skoletrinn og høst/vår, og lister opp hvilke ferdigheter elevene skal ha og hvilke oppgaver de skal kunne løse. Videre inneholder den en «sjekkliste» hvor det kan krysses av for om elevene kan de ulike oppgavene. Etter planen er det lagt opp til klart mest intensiv opplæring og oppfølging på 8. trinn og at det i større grad er repetisjon og oppfriskning av tidligere lærte ferdigheter når man kommer til 9. og 10. trinn. Når det gjelder lærerne og digital veileder selv var det et uttalt ønske om mer opplæring og kursing, både gjennom faglige seminarer og gjennom ren kursing i bruk av forskjellige typer digitale verktøy og læremidler. Dette ble begrunnet i den raske utviklingen, og viktigheten av å henge med på denne. Det ble også trukket frem i samtalen med den digitale veilederen at han jobbet med IKT

⁷ Elvebakken skole

før han studerte til å bli lærer, og at hans tidligere yrkesbakgrunn var en stor fordel i arbeidet med å jobbe med oppfølgingen som digital veileder.

I Altaskolen er det avsatt ukentlig tid til utvikling. Med en fast syklus på ca. 4-6 uker bruker digital veileder å ha det han selv har kalt «den digitale verden». Her gjennomgår han enten et nytt tema, fortsetter kursing i bruk av en digital plattform eller gjennomgang av funksjoner i enkelte programmer og læremidler. Gjennomgangen og opplæringen har vært gjort med utgangspunkt i de innspill som lærerne har kommet med. Da det gjennom årene har vært nye lærere som har tilkommet, vil nok enkelte lærere oppleve at noen temaer har vært repetert ofte. Samtidig har tilbakemeldingen vært at de ser på bruken av utviklingstimene som nyttig og at de vil ha mer av dette.

For øvrig har oppvekstadministrasjonen uttalt at når det gjelder lærernes kompetanse, er det en stor variasjon blant lærerne. Tilsvarende tilbakemelding har også de digitale veilederne gitt til revisor. Det har ikke vært ressurser til å gjennomføre en videre og helhetlig kursing da Altaskolen er blitt med i oppfølgingsordningen. En del lærere har gjennomført kursing i programmering og skolene har kjøpt utstyr til dette via tilskudd fra den Teknologiske skolesekken i 2021.

Tre ansatte i Altaskolen har gjennomført videreutdanning som lærerspesialist. To av disse jobber i dag med skoleledelse, og har tatt denne kompetansen med seg inn i sin stilling. Videre har alle rektorene gått rektorutdanningen, hvor også endringsledelse og digitalisering inngår. Noen av de ansatte har også benyttet seg av Utdanningsdirektoratets digitale kompetansepakker som er tilgjengelige på direktoratets nettsider. For øvrig at det vært lite kapasitet til å jobbe med strukturert kompetanseheving opp mot skoleledelse. De har blant annet vist til at de har vært en del av oppfølgingsordningen i perioden 2022-2025, som har tatt mye kapasitet.

5.7 Revisors vurderinger

Revisors gjennomgang har vist at Altaskolen har gjennomført jevnlig nettverksmøter mellom de digitale veilederne på skolen. Hyppigheten av disse har siden oppstart avtatt, men avholdes ifølge både de digitale veilederne og oppvekstadministrasjonen minst en gang i året. De digitale veilederne har gitt noe sprikende tilbakemeldinger om behovet for slike møter. Selv om hyppigheten har avtatt, og at det er uttrykt et ønske om flere samlinger, vurderer revisor at Alta kommune **har oppfylt revisjonskriteriet om å tilrettelegge for nettverksmøter mellom digitale veiledere på skolene.**

Alta kommune har ved innføring av 1:1 dekning gjennomført en intensiv og helhetlig opplæring av lærerne. Etter dette har videre oppfølging, opplæring og kursing av lærerne vært et ansvar som rektor og digital veileder har måtte følge opp. Oppvekstadministrasjonen har ikke gjennomført en sentralt styrt opplæring av lærere etter 2020. Den informasjonen som revisor har innhentet viser noe ulik tilnærming til hvordan dette er løst på de enkelte skolene. Informasjonen viser også at det har vært variasjoner mellom skolene og at de som var ansatt i 2020 og deltok i opplæringen fra Eplehuset har fått en mer inngående og omfattende opplæring. På en skole har det vært gjennomført kursing eller oppfølging jevnlig fra den digitale veilederen, mens på den andre har de forsøkt å undersøke muligheten for videre kursing hos de som gjennomførte kurs i 2015 og 2020. Revisor vurderer derfor at Alta kommune **i noen grad har oppfylt revisjonskriteriet om å tilrettelegge for kurs og opplæring av lærere i bruk av digitale læremidler.**

Alta kommune engasjerte Eplehuset til å gjennomføre opplæring av elevene ved innføring av 1:1 dekning. Etter dette har undersøkelsen til revisor vist at den videre opplæringen har vært den enkelte skolens ansvar, og at den har vært ulik fra skole til skole. Det har fra sentralt hold ikke fremkommet opplysninger som tilsier at det har vært utarbeidet en helhetlig plan for opplæring av elevene etter at opplæringen fra Eplehuset ble gjennomført. Når det gjelder opplæring på den enkelte skolen vil revisor særlig trekke frem den ene digitale veilederen som viste frem en strukturert plan for hvilken kompetanse elevene burde ha, i hvilket tidsrom denne kunnskapen skulle tilegnes for elevene, og at den knyttet seg særskilt til kompetansen han mente elevene burde ha ved bruk av digitale hjelpemidler og læremidler. Gjennomgangen viser imidlertid at det har vært den enkelte lærer som har fulgt dette opp daglig. Revisor har på denne bakgrunn vurdert at Alta kommune **til dels har oppfylt revisjonskriteriet om å sikre plan og gjennomføring av plan for opplæring av elever i de valgte digitale læremidlene.**

5.8 Konklusjon

Revisors konklusjon under problemstilling nr. 2 er at Alta kommune til dels har planer for opplæring av ansatte og elever i bruk av digitale læremidler. De etablerte planene for opplæring i bruk av digitale læremidler etterleves i noen grad.

6 PERSONVERN OG RISIKOVURDERINGER

Har Alta kommune ved innføring av digitale hjelpemidler i grunnskolen gjort risikovurderinger med hensyn til IT-sikkerhet og personvern?

Revisjonskriterier

Alta kommune skal:

- Før innføring av digitale hjelpemidler i skolen gjennomføre risikovurdering for å vurdere sannsynlige personvernkonsekvenser og IT-sikkerheten ved bruk av det digitale hjelpemidlet.
- Ved endringer av eksisterende systemer for digitale hjelpemidler i skolen gjennomføre risikovurdering for å vurdere sannsynlige personvernkonsekvenser og IT-sikkerheten ved bruk av det digitale hjelpemidlet.
- Gjennomføre årlige risikovurderinger for å vurdere sannsynlige personvernkonsekvenser og IT-sikkerheten ved bruk av de innførte digitale hjelpemidlene.
- Hvis risikovurderingene avdekker at personvernkonsekvensene som høy, gjennomføre personvernkonsekvensvurderinger (DPIA Data Protection Impact Assessment).
- Sørge for at risikovurderingene består av en beskrivelse av hva som skal risikovurderes, hvilke uønskede hendelser som kan skje, en vurdering av hvor sannsynlig det er at disse hendelsene inntreffer og hvilke negative konsekvenser det kan få hvis hendelsene faktisk skjer.

6.1 Digitaliseringsrådet

Alta kommune har et generelt mål om å benytte digitalisering og teknologi til å gi best mulig tjenester på en så effektiv måte som mulig. De har derfor vurdert at det er behov for et organ med et overordnet blikk, og som jobber for synergieffekter på tvers av tjenesteområdene. Dette rådet heter Digitaliseringsrådet og består av leder IKT, personvernombud, rådgiver i oppvekstadministrasjonen, innkjøpsleder og syv andre funksjoner. Rådet skal blant annet være en beslutningsstøtte til kommunens ledergruppe. Personvernrådgiver har til revisor oppgitt at digitale hjelpemidler eller læringsmidler ikke slipper igjennom digitaliseringsrådets vurdering hvis ikke personvern er ivaretatt. Digitaliseringsrådet opphørte fra og med januar 2025.

6.2 Alta kommunes databehandleravtale

Forholdet mellom en behandlingsansvarlig virksomhet og databehandleren skal være regulert gjennom en databehandleravtale. Avtalen regulerer rettigheter og plikter mellom avtalens parter, og skal sikre at personopplysningene blir behandlet i samsvar med regelverket og setter en klar ramme for hvordan databehandleren kan behandle opplysninger. Avtalen skal underskrives i de tilfellene hvor en virksomhet setter ut hele eller deler av behandlingen av personopplysninger til andre virksomheter. Dersom databehandler bruker en annen databehandler (underleverandør) til å gjøre hele eller deler av behandlingen, må det også foreligge en databehandleravtale mellom databehandleren og underleverandøren. Databehandleravtale er viktig fordi de sørger for at både den behandlingsansvarlige og databehandler(e) forstår sine forpliktelser og sitt ansvar⁸. I dette tilfellet er det Alta kommune som er behandlingsansvarlig, og leverandør av digitale læremidler og hjelpemidler er databehandler.

⁸ <https://www.datatilsynet.no/rettigheter-og-plikter/virksomhetenes-plikter/hvordan-lage-en-databehandleravtale/>

Alta kommune har en egen databehandleravtale, hvor databehandleravtalen til Bærum kommune er brukt som utgangspunkt. Formålet med avtalen er å sikre at personopplysningene ikke brukes ulovlig, urettmessig eller at opplysningene behandles på måter som fører til uautorisert tilgang, endring, sletting, skade, tap eller utilgjengelighet. Avtalen kommer til anvendelse for all behandling av personopplysninger som Databehandler foretar på grunnlag av tjenesten/oppdragsavtalen. Hvilke type personopplysninger som skal behandles, kategorier av personer som det behandles opplysninger for og tekniske, organisatoriske og sikkerhetsmessige tiltak reguleres i avtalen. Som vedlegg til avtalen er det detaljerte krav til informasjonssikkerhet. Kravene i vedlegget er minimumskrav som må oppfylles.

I samtale med revisor har oppvekstadministrasjon og personvernombud vært tydelige på at det er et krav at kommunens egen databehandleravtale underskrives. De har også uttrykt at de i enkelte tilfeller har opplevd at leverandører nekter å skrive under på denne, og at de da må presisere at avtalen er en forutsetning for å ta i bruk det digitale hjelpemidlet. Personvernombud har til revisor også fortalt at de har opplevd at enkelte databehandlere bruker underleverandører utenfor EØS, som for eksempel Russland. Dette har vært vurdert som uaktuelt og har medført at man ikke tar det aktuelle digitale hjelpemidlet i bruk.

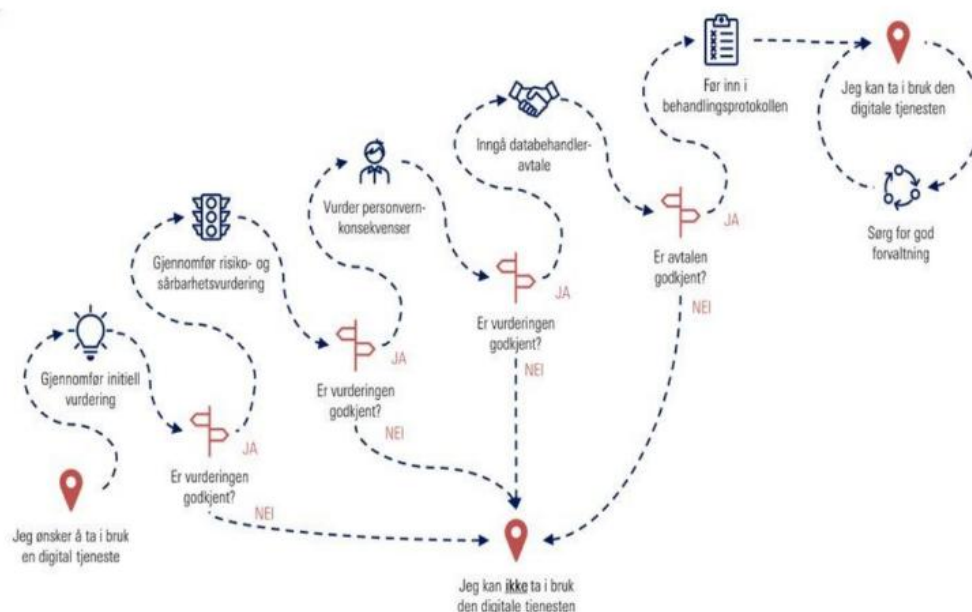
6.3 Rutiner for digital sikkerhet

Som en del av sin rutine for digital sikkerhet har Alta kommune inntatt at det skal gjennomføres en behovskartlegging før nye digitale ressurser kan tas i bruk. Kartleggingen er en overordnet og innledende vurdering og gjennomføres av pedagog/lærer/ansatt/skoleleder. Formålet med vurderingen er å avklare om man kan gå videre i prosessen med å vurdere hvorvidt en digital tjeneste ivaretar blant annet personvernet og informasjonssikkerheten. I tillegg vurderes behovet, hva tjenesten skal ivareta og kostnader. Rutinen er blant annet begrunnet i at det er tidkrevende å gjennomføre gode vurderinger for en digital tjeneste, og at det derfor er nødvendig å få avklart det videre behovet for personvernkonsekvensvurderinger på et tidlig stadium.

Behovsskjemaets punkt 4. omhandler risiko og det er til sammen syv spørsmål som må besvares. Spørsmålene knytter seg til behov for brukerkonto, epostadresse/telefonnummer til barn eller foresatt, reklame i tjenesten, kjøp i tjenesten, lagring av personopplysninger, innlogging og kommunikasjonsmuligheter.

Dersom tjenesten ikke behandler personopplysninger er det ikke nødvendig å gjennomføre en videre vurdering av personvern og informasjonssikkerhet, men oppvekstadministrasjonen har vært tydelig på at dette gjelder svært få tjenester. Behandler tjenesten personopplysninger går man videre og gjennomfører en personvernkonsekvensvurdering. Er man usikker på om løsningen behandler personopplysninger anbefaler rutinen at man rådfører seg med personvernombud. Ved utvikling av rutinene har kommunen brukt KS sin ressurs SkoleSec som grunnlag.

Videre flytskjema i godkjenningsprosessen er beskrevet slik i kommunens rutiner:

6.4 Utvikling i kommunens praksis

Tidligere kunne ansatte selv ta i bruk digitale ressurser eller opprette prøvelisenser. Dette kunne de også gjøre ved bruk av egne private eposter. Det eksisterte ingen overordnet strategi, og rådgiver i oppvekstadministrasjonen har uttalt at daværende praksis nok var godt ment. Gjennom en prosess hvor det ble opprettet faggrupper og man gikk over til felles anskaffelser ønsket man å lukke ned de private lisensene. Blant annet ble det stilt krav om at alle ansatte skulle være pålogget med sin @alta.kommune.no-epost, og bruk av private epostadresser var ikke lenger tillatt. Selv om de har utarbeidet egen rutine ved ønske om innføring av nytt digitalt læremiddel, erfarer de fortsatt at ikke alle ansatte kjenner til rutinene eller husker de. Det hender derfor at det kjøpes inn noe eller at det registreres en ny applikasjon uten at rutinen følges. De har tatt dette opp i møte med skolelederne så sent som mars 2025. For å redusere risikoen har de også jobbet med å sikre et godt utvalg av innkjøpte læremidler som lærerne kan velge mellom.

6.5 Personvernkonsekvensutredning (DPIA)

Hvis man vurderer at tjenesten behandler personopplysninger følger det av Alta kommunes rutine at man skal gå videre og vurdere eventuelle personvernkonsekvenser (DPIA-vurdering). I forbindelse med forvaltningsrevisjonen har oppvekstadministrasjonen oversendt påbegynt DPIA-vurdering for Spekter Digital, for å illustrere hvordan denne vurderingen gjøres. Skjemaet som skal fylles ut er på 18 sider og er delt i følgende fire underkategorier:

1. Systematisk beskrivelse av behandlingen

- Overordnet oversikt
- Behandlingens art
- Behandlingens omfang
- Behandlingens formål
- Sammenhengen behandlingen utføres i (kontekst)
- Identifisering og oversikt

- Mottakere av personopplysninger
- Dataflyt, lagring og mellomlagring
- Informasjonssikkerhet

2. Nødvendighet og proporsjonalitet

- Personvernprinsippene
- Rettslig grunnlag
- Formålsbegrensning
- Dataminimering
- Riktighet (korrekte og oppdaterte personopplysninger)
- Lagringsbegrensning
- De registrertes rettigheter

3. Risiko for de registrertes rettigheter og friheter

- Medbestemmelse, åpenhet og forutsigbarhet
- Personopplysningsvernet: identifiser og vurder risikoer, samt risikoreduserende og skadebegrensende tiltak
- Personopplysningsvernet oppsummert
- Sikkerhet ved behandlingen – risiko, konsekvenser og sannsynlighet
- Vurder hvordan de registrertes friheter er tatt hensyn til etter den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK)

4. Ledelsens validering av Personvernkonsekvensvurderingen (DPIA)

- En sammenstilling og presentasjon av funn, hensynet til interessenter samt en gjennomgang, beslutninger og evt. godkjenning.

Enkelte av vurderingene består av å svare ja/nei på spørsmål, men i all hovedsak bes det om en redegjørelse under de enkelte punktene før det gjennomføres en sammenstilling og beslutning under punkt 4. Svarene i skjemaet danner grunnlag for beslutningen om det aktuelle digitale hjelpemidlet kan tas i bruk.

6.6 Revisors gjennomgang av påbegynte og gjennomførte vurderinger

Revisor har mottatt totalt fem utfylte behovsskjema for digital ressurs. Skjemaene er fylt ut av enten rektor, inspektør eller lærer fra ulike skoler. I fire av de mottatte skjemaene er alle spørsmål svart ut under punkt 4 som omhandler risiko. For det siste skjemaet er det ikke svart på spørsmål om opprettelse av brukerkonto, bruk av epostadresse og telefonnummer og kommunikasjonsmuligheter i tjenesten. Oppvekstadministrasjonen har opplyst revisor om at den utfylte informasjonen for en ressurs (Klassetrivsel) ville utløst en DPIA-vurdering. Da de valgte å ikke gå videre med denne ressursen, ble DPIA-vurdering likevel ikke gjennomført.

Videre har revisor, som nevnt under punkt 6.6, mottatt påbegynt DPIA-vurderingen for Spekter digital. Denne ble påbegynt høsten 2024 og det er to rådgivere i oppvekstadministrasjonen som har deltatt i vurderingen. Oppvekstadministrasjonen har opplyst til revisor at de også har sendt deres databehandleravtale til leverandør, og at de i den forbindelse avdekket et behov for mer informasjon. Prosessen med å få avklaringer tar tid da leverandører ofte har underleverandører, og at tekniske svar må avklares med dem. Når de mottar svar fra leverandør, må oppvekstadministrasjonen avklare med leder for IKT og digitalisering om de mottatte svarene anses å være tilstrekkelig.

6.7 Risikovurderinger ved endring av eksisterende digitale hjelpemidler

I samtale med revisor har oppvekstadministrasjonen på eget initiativ trukket frem et tilfelle hvor verktøyet Showbie i januar 2023 skulle flytte all data fra USA til Sverige (EØS) for å tilpasse seg GDPR. Denne endringen ble drøftet internt, og hvor konklusjonen ble at kommunedirektør signerte overføringsdokumentet og den nye databehandleravtalen. I den forbindelse hadde de også dialog med Bærum kommune og IT-rådgiver hos dem. Vurderingen og drøftingen av de overføringsdokumentene de hadde ble gjennomført muntlig, og det er derfor ikke fremlagt en skriftlig vurdering. De har også trukket frem at det ble gjennomført risikovurdering av TRAS digital hvor det ble avdekket at ikke alt var på plass. Revisor har mottatt utfylt personvernkonsekvensvurdering som viser Alta kommunes vurdering av tjenestens løsninger.

6.8 Løpende risikovurderinger av eksisterende digitale hjelpemidler

Som en forlengelse av eksisterende rutiner for risikovurderinger, har revisor også stilt spørsmål ved om det er en skriftlig rutine eller praksis for å gjennomføre jevnlige risikovurderinger av eksisterende digitale hjelpemidler. Tilbakemeldingen fra oppvekstadministrasjonen var at de ikke har hatt kapasitet til å gjennomføre jevnlige risikovurderinger av eksisterende digitale hjelpemidler. Videre har de opplyst revisor om at de ikke har mulighet til å gå tilbake det som ble kjøpt inn under pandemien, og at alle nye læremidler har måttet signere deres databehandleravtale. Personvernrådgiver har imidlertid opplyst revisor om at hun har gjennomført jevnlige gjennomganger, hvor de også har sett på nødvendigheten av å gjennomføre en ny og mer inngående vurdering. Det har ikke vært mulig å tidfeste hyppigheten av disse vurderingene og det er ikke fremlagt dokumentasjon, men er anslått å være ca. én gang i året.

6.9 Datatilsynets brevkontroll

Datatilsynet gjennomførte i 2023 brevkontroll av 93 kommuner og fem fylkeskommuner. Dette inkluderte Alta kommune. Formålet med brevkontrollen var å få kunnskap om modenhet til kommunene knyttet til arbeidet med personvern og personopplysningssikkerhet.

Gjennom tilsynet gjennomførte Datatilsynet en større undersøkelse og kartlegging av hvordan norske kommuner ivaretar personvernregelverkets krav til personopplysningssikkerhet. Datatilsynet valgte å vurdere besvarelsene fra kommunene i en felles samlerapport. Personvernombud har i sin årsrapport for 2023 opplyst at Alta kommune tilfredsstiller alle krav som Datatilsynet oppstilte i sitt brev. For øvrig kan det nevnes at Datatilsynet varslet at de igangsatte et større tilsynsarbeid med skolesektoren i til sammen 50 kommuner i januar 2025. Alta kommune omfattes ikke av dette tilsynet.

6.10 Revisors vurderinger

Alta kommune har utarbeidet et behovsskjema som skal fylles ut som første steg før et digitalt hjelpemiddel kan tas i bruk. Svarene som gis i skjemaet gir grunnlag for å vurdere om det digitale hjelpemidlet innebærer behandling av personopplysninger. Videre har oppvekstadministrasjonen opplyst til revisor at hvis så er tilfelle må man gjennomføre en full DPIA-vurdering. Som en del av DPIA-vurdering identifiseres og vurderes risikoer, samt risikoreduserende og skadebegrensende tiltak. Videre har de gjennomført utfylte behovsskjemaene og oppvekstadministrasjonen og personvernombuds muntlige redegjørelse underbygget at denne rutinen i stor grad etterleves. Samtidig trekker revisor frem at oppvekstadministrasjonen selv har rapportert at deres gjeldende rutine for risikovurderinger av nye digitale hjelpemidler i noen tilfeller ikke har vært fulgt. Revisors vurdering er derfor at revisjonskriteriet *om at før innføring av et digitale hjelpemidler i skolen skal det gjennomføres*

risikovurdering for å vurdere sannsynlige personvernkonsekvenser og IT-sikkerheten ved bruk av det digitale hjelpemidlet i all hovedsak er oppfylt.

Når det gjelder vurderinger ved endring av eksisterende systemer, har revisor fått en utfyllende redegjørelse fra oppvekstadministrasjonen og personvernombudet om deres praksis. Oppvekstadministrasjonen har trukket frem applikasjonen Showbie som i 2023 skulle flytte all data til Sverige. Det ble i den forbindelse foretatt en vurdering, men denne vurderingen formaliserte seg ikke i et skriftlig dokument. Videre har ikke oppvekstadministrasjonen eller personvernrådgiver fremlagt skriftlig dokumentasjon på andre risikovurderinger som er gjort ved endringer av eksisterende systemer. Informasjonen revisor har fått gjennom samtaler med personvernombud og oppvekstadministrasjonen indikerer imidlertid at de er bevisst på behovet for nye risikovurderinger ved endring av eksisterende systemer. Revisor vurderer derfor at revisjonskriteriet om at *Alta kommune ved endring av eksisterende systemer for digitale hjelpemidler i skolen skal gjennomføre risikovurdering for å vurdere sannsynlige personvernkonsekvenser og IT-sikkerheten ved bruk av det digitale hjelpemidlet i noen grad er oppfylt.*

Oppvekstadministrasjonen har opplyst revisor om at de ikke har hatt kapasitet til å følge opp med årlige risikovurderinger av eksisterende digitale hjelpemidler, begrunnet i ressurshensyn. Samtidig har revisor av personvernombud fått opplysninger om at hun har gjennomført en jevnlig gjennomgang av de digitale hjelpemidlene for å vurdere om det har blitt foretatt endringer som gir grunnlag for en ny risikovurdering. Hun har ikke klart å tidfeste gjennomgangen til nærmere enn ca. en gang i året, og revisor har ikke mottatt dokumentasjon som viser at vurderingene er gjennomført. Mangelen på skriftlighet bak vurderingene er etter revisors vurdering en svakhet når kommunens praksis skal vurderes opp mot det utledede revisjonskriteriet. Samtidig er det ikke oppstilt et absolutt krav om at enhver vurdering skal dokumenteres skriftlig. Vurderingen er derfor at revisjonskriteriet om at *Alta kommune skal gjennomføre årlige risikovurderinger for å vurdere sannsynlige personvernkonsekvenser og IT-sikkert ved bruk av de innførte digitale hjelpemidlene i noen grad er oppfylt.*

Ved vurderingen av risikovurderingens innhold har revisor valgt å se behovsskjemaet og skjema for DPIA-vurdering i sammenheng. Disse viser at det gjennomføres en omfattende kartlegging av tjenesten. Dette gjøres gjennom blant annet gjennomgang av behandlingens art, omfang og formål, hvilken kontekst behandlingen utføres i, lagring av data og mottak av personopplysninger m.m. Videre inneholder DPIA-vurderingen også en plikt til å identifisere risikoer, vurdere alvorlighetsgrad og sannsynlighet, samt tiltak for å redusere denne. Hvis det digitale hjelpemidlet også innebærer at behandlingen av personopplysninger settes ut til eksterne, vil det i tillegg bli gjennomført en grundig gjennomgang av tekniske forhold. Redegjørelsen til oppvekstadministrasjonen om vurderingen av Specter Digital og andre tjenester viser at ulike typer risiko vurderes. Revisor vurderer derfor at revisjonskriteriet om at *risikovurderingene skal bestå av en beskrivelse av hva som skal risikovurderes, hvilke uønskede hendelser som kan skje, en vurdering av hvor sannsynlig det er at disse hendelsene inntreffer og hvilke negative konsekvenser det kan få hvis hendelsene faktisk skjer er oppfylt.*

Revisors undersøkelse har vist at Alta kommunes rutine for digital sikkerhet legger opp til en lav terskel for å gjennomføre personvernkonsekvensvurdering. Utgangspunktet er at hvis bruk av det digitale hjelpemidlet innebærer behandling av personopplysninger, skal det utføres en personvernkonsekvensvurdering. Den muntlige informasjonen som revisor har fått fra både oppvekstadministrasjonen og personvernombud indikerer også at denne rutinen i stor grad følges. Utover de tilfellene hvor behovsskjema innledningsvis ikke er utfylt før det digitale

hjelpemidlet tas i bruk, har ikke revisor innhentet informasjon som indikerer at dette ikke gjøres i de tilfellene hvor det digitale hjelpemidlet har vært vurdert gjennom behovsskjemaet. Revisor vurderer derfor at revisjonskriteriet om at *hvis risikovurderingene avdekker at personvernkonsekvensene som høy, skal det gjennomføres en personvernkonsekvensvurdering (DPIA Data Protection Impact Assessment) er oppfylt.*

6.11 Konklusjon

Revisors konklusjon under problemstilling nr. 3 er at Alta kommune ved innføring av nye digitale hjelpemidler i all hovedsak har gjort risikovurderinger med hensyn til IT-sikkerhet og personvern. Når det digitale hjelpemidlet er innført gjennomføres det i noen grad løpende risikovurderinger med hensyn til IT-sikkerhet og personvern.

7 ANBEFALINGER

Revisor skal gi anbefalinger når det er hensiktsmessig med bakgrunn i funn, vurderinger og konklusjon. Oppvekstadministrasjonen i Alta kommune har til revisor vist til ressursituasjonen i avdelingen og innføring av nytt fag- og oppvekstadministrativt system som årsaker til at enkelte mål i handlingsplan for kommunedelplan oppvekst og digital strategi for barnehager og skoler i Alta ikke er gjennomført. Videre har de også vist til at Altaskolen de siste årene har vært en del av oppfølgingsordningen, og at dette har tatt opp mye kapasitet og fokus siden 2022.

På bakgrunn av rapportens funn, vurderinger og konklusjoner anbefaler vi Alta kommune å:

- Kartlegge profesjonsfaglig digital kompetanse hos de ansatte i Altaskolen
- Utarbeide en plan for jevnlig kursing og opplæring av lærere og elever i de valgte digitale læremidlene.
- Vurdere om handlingsplan til kommunedelplan oppvekst 2018-2030 og digital strategi for barnehager og skoler i Alta kommune bør revideres, herunder slik at det vurderes om foreslåtte mål og tiltak kan gjennomføres innenfor kommunens økonomiske rammer.
- Vurdere større grad av skriftliggjøring av risikovurderinger som gjennomføres for eksisterende digitale hjelpemidler.
- Innføre årlig rutine for vurdering av om behovet for ny risikovurdering av eksisterende digitale hjelpemidler.

8 UTTALELSE

Vi sendte rapport til uttalelse til Alta komme v/kommunedirektøren den 06.05.2025. Vi fikk tilbakemelding den 12.05.2025:

Hei.

Vi har ingen ytterligere kommentarer til innholdet i rapporten.

Med vennlig hilsen

Oddvar Konst
Kommunedirektør
Alta kommune

Mobil: +47 48 10 15 62
Sentralbord: +47 78 45 50 00

www.alta.kommune.no

9 REFERANSER

Lov av 22. juni 2018 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)
Lov nr. 38 av 15. juni 2018 om personopplysninger (personopplysningsloven)
Europaparlamentets- og rådsforordning (EU) 2016/679 av 27. april 2016 om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger samt om oppheving av direktiv 95/46/EF (personvernforordningen/GDPR)
Kommunedelplan oppvekst Alta kommune 2018-2030
Handlingsplan til kommunedelplan oppvekst Alta kommune 2018-2030
Handlingsplan for digitale verktøy og teknologi i skolen 02.03.2021
Digital strategi for barnehager og skoler i Alta
Vedtatt budsjett 2021 og økonomiplan 2021-2024
Årsmelding Alta kommune 2023
Årsmelding 2023 – digitalisering oppvekst og kultur
Evalueringsplan av læremidler i perioden 2021-2023
Tilbakemeldinger på oppstart digitale læreverk og ressurser høst 2021
Pedagogisk opplæring – invitasjon til læredager
KS - Kommunedirektørens verktøykasse for personvern og informasjonssikkerhet
Funksjonsbeskrivelse digital veileder
www.datatilsynet.no/rettigheter-og-plikter/virksomhetenes-plikter/hvordan-lage-en-databehandleravtale/
www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/digitalisering-skole/rammeverk-larere-profesjonsfaglige-digitale-komp/innledning/om-rammeverket

Om selskapet og vår forvaltningsrevisjonskompetanse

KomRev NORD IKS utfører helhetlig revisjon av kommuner og fylkeskommuner, kommunale foretak, interkommunale selskaper, offentlige stiftelser, kirkeregnskap og legater. Selskapets eiere og oppdragsgivere er Troms og Finnmark fylkeskommune, Nordland fylkeskommune, og 51 kommuner fordelt på Nordland samt Troms og Finnmark.

Vårt hovedkontor ligger i Harstad, og vi har avdelingskontorer i Alta, Bodø, Finnsnes, Hammerfest, Leknes, Narvik, Sortland, Svolvær og Tromsø.

Vi har 55 medarbeidere som samlet innehar lang erfaring fra og god kunnskap om offentlig sektor og revisjon.

Selskapet er uavhengig i forhold til kommuner, stat, privat næringsliv og andre institusjoner i samfunnet.

Vårt forvaltningsrevisjonsteam består av 16 medarbeidere med høyere utdanning innen ulike fag:

- Rettsvitenskap
- Sosiologi
- Statsvitenskap
- Samfunnsøkonomi

KomRev NORD har tidligere gjennomført følgende forvaltningsrevisjoner i Alta kommune:

Plan og byggesak	2024
Spesialundervisning	2024

